

Instytut Uprawy
Nawożenia i Gleboznawstwa - Państwowy Instytut Badawczy
Zakład Herbologii
Ul. Orzechowa 61, 50-540 Wrocław

Chwasty wieloletnie – uporczywy problem w uprawach rolniczych

dr Renata Kieloch

r.kieloch@iung.wroclaw.pl

W ostatnich latach obserwuje się wzrost występowania chwastów wieloletnich na polach uprawnych, co jest rezultatem zmian w gospodarowaniu, a zwłaszcza uproszczeń w uprawie roli oraz płodozmianach. Istnieją również doniesienia w literaturze, że na wzrost występowania chwastów wieloletnich wpływa ocieplenie klimatu.

Obecność chwastów wieloletnich na polach uprawnych jest uciążliwym problemem dla rolników, ponieważ ich zwalczanie jest zdecydowanie trudniejsze niż chwastów jednorocznych. Uporczywość tych gatunków wynika ze sposobu rozmnażania, tj. zarówno z nasion jak i organów wegetatywnego rozmnażania takich jak rozłogi, bulwy, kłącza i cebule. Organy wegetatywnego rozmnażania ułatwiają szybką ekspansję na polu, a także pełnią funkcję spichrzową, skąd młode pędy czerpią składniki pokarmowe.

Gatunki chwastów wieloletnich najczęściej występujące w uprawach rolniczych na terenie Polski

Za najpowszechniejszy gatunek wieloletni uznać można **perz właściwy**. Zachwaszcza on wszystkie uprawy rolnicze na terenie kraju. Nie wykazuje preferencji co do typu gleb, jednak muszą być dobrze napowietrzone, ponieważ rozłogi wykazują duże zapotrzebowanie na tlen. Rozłogi rozmieszczone są w górnej warstwie gleby, tj. na głębokości 10-15 cm. Obecność perzu na polu przyczynia się nie tylko do strat plonu, lecz także do rozprzestrzeniania innych agrofagów np. ploniarki zbożówki, mączniaka właściwego. **Skrzyp polny** występuje na terenie całej Polski, na różnych glebach i we wszystkich uprawach, lecz najlepiej rozwija się na stanowiskach wilgotnych, z okresowo zalegającą wodą. Cechą charakterystyczną skrzypu są bogate w krzemionkę ściany komórkowe, co powoduje skrzywienie roślin przy zginaniu. Odznacza się głębokim (nawet 200-300 cm) i mocno rozbudowanym systemem korzeniowym, który może zapychać elementy systemu melioracyjnego i utrudniać przepływ wody. Jest gatunkiem wrażliwym na zacienienie. **Ostrożeń polny** najlepiej rośnie na glebach żyznych, zaś

gorzej radzi sobie na słabszych i o niskim pH. W odróżnieniu od skrzypu, źle znosi długotrwały nadmiar wilgoci. Słabo toleruje deficyt światła oraz niskie temperatury. Na polach uprawnych występuje placowo, tworząc skupiska. Rośliny posiadają gałęzistą budowę, z liśćmi zaopatrzonymi na brzegach w ostre kolce. System korzeniowy ostrożnia składa się z korzenia palowego i ułożonych piętrowo poziomo rosnących kłączy. **Powój polny** występuje we wszystkich głównych uprawach rolniczych, zarówno szerokorzędowych, jak i łanowych. Gatunek ten oplata roślinę uprawną wspinając się ku górze, co w zbożach może przyczyniać się do ich wylegania. Organami wegetatywnego

rozmnażania są kłączy, zaś nasiona mogą zachować żywotność przez wiele lat. Mówiąc o chwastach wieloletnich nie można pominąć gatunków, które jeszcze do niedawna bytowały przede wszystkim na nieużytkach, miedzach, brzegach pól, a obecnie coraz częściej goszczą w uprawach. Dotyczy to m.in. takich gatunków jak **bylica pospolita** i **nawłóć kanadyjska**. Pierwszy z wymienionych już od kilku dziesięcioleci coraz dynamiczniej opanowuje nowe stanowiska, zwłaszcza tereny żyzne. W sprzyjających warunkach silnie się rozrasta, tworząc bogato rozgałęzione osobniki, co czyni

ją wysoce konkurencyjną dla upraw. Nawłóć kanadyjska uważana jest za roślinę inwazyjną. Odznacza się bardzo szybkim wzrostem, wysoką zdolnością reprodukcyjną oraz małymi wymaganiami co do warunków glebowych. Toleruje nawet stanowiska zanieczyszczone metalami ciężkimi. Szczególnie bujnym wzrostem odznacza się na glebach zasobnych w fosfor. Obecność nawłoci na polu zwiększa aktywność mikrobiologiczną gleby i przyczynia się do szybszego uwalniania składników odżywczych z resztek poźniwnych. Ponadto, gatunek ten wykazuje aktywność owado- i grzybobójczą.

Metody ograniczania występowania chwastów wieloletnich na polach uprawnych

Najbardziej powszechna metoda regulacji zachwaszczenia, tj. stosowanie herbicydów, często nie przynosi zadowalających i trwałych efektów w przypadku gatunków wieloletnich. Środki te niszczą głównie części nadziemne, zaś z położonych pod ziemią organów wegetatywnego rozmnażania odrastają nowe osobniki. Poza tym, dla większości gatunków uprawnych liczba substancji czynnych zalecanych do zwalczania chwastów wieloletnich jest mocno ograniczona. Popularnym rozwiązaniem pozostają zabiegi na ściernisku, podczas których stosuje się herbicydy oparte na glifosacie, aplikowane na aktywnie rosnące chwasty.

W zwalczaniu chwastów wieloletnich istotne są metody mechaniczne polegające na wielokrotnym niszczeniu siewek odrastających z organów rozmnażania wegetatywnego. Powtarzane zabiegi prowadzą do stopniowego wyczerpywania zgromadzonych w nich substancji zapasowych. Jest to jednak metoda czaso- i pracochłonna.

Jedną z metod ograniczania występowania chwastów wieloletnich, zwłaszcza wrażliwych na zacienienie, jest uprawa roślin okrywowych, które posiadają wysokie zdolności do tłumienia chwastów w okresie bez uprawy głównej. Sprawdza się również włączenie do płodozmianu upraw wymagających częstego koszenia, co z powodu braku dopływu asymilatów osłabia system podziemnych organów wegetatywnego rozmnażania.

Walka z chwastami wieloletnimi, wymaga kompleksowego podejścia łączącego profilaktykę z systemem uprawek mechanicznych i stosowaniem herbicydów oraz wykorzystaniem pro-ekologicznych metod jak. np. uprawa roślin okrywowych.

Artykuł opracowano w ramach Zadania 1.6.2 pt. Monitorowanie zmian w bioróżnorodności zbiorowisk chwastów agrofitycznych pól uprawnych warunkowane systemami gospodarowania oraz zmianami klimatycznymi na obszarze południowo-zachodniej Polski, Dotacji Celowej MRiRW na rok 2025